

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impressionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum ingratitudo sit peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

Super Questionis centesima septima Articulum primum.

In quest. 107. & specialiter in art. 3. dubium occurrit circa dictu-
luthoris ibi uidelicet. Potius tamen contingere, qd talis ingratiu-
do sit peccatum mortale vel propter interiore contemptum, vel pp
conditione eius quod
subtrahatur. Et est du-
bij rō multiplex. Tu-
quia ly talis ingratiu-
do referunt ingratiu-
dine, de qua imme-
diata ante ferme ha-
beatur, qd illud non
tribuit debitū, ad qd
teneatur. Cōstat nam,
que, qd homo non pec-
cat mortaliter ex hoc
gratis impendat. Non autem ui-
detur gratis, aliquid impendere,
nisi excedat quantitatatem acce-
pti beneficij: quia quandiu re-
compensat minus, uel aequale,
nō uidetur facere gratis, sed redi-
dere qd accepit: & ideo gratia re-
cōpeniat semper tendit, ut pro
suo posse aliqd minus retribuat:

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dictum est, * in recompensatione beneficij magis est consideratus affectus, quam effectus. Si ergo consideremus effectus beneficij, quod filius a patribus accipit, scilicet, esse, & uiuere, nihil enim filius reciperare potest, ut Philosophus dicit. * Si autem attendamus ad ipsam voluntatem dantis, & retribuentis, sic potest filius aliquid maiorum patri retribuere, ut Seneca dicit in 3.de Beneficijs. † Si tam non posset, sufficeret ad gratitudinem recompensandi uoluntatis.

ter reddere qd debet
multo minus peccat
moraliter peccato i-
gratitudinis. Cōsītū
enim formaliter in-
gratitudo in contem-
pni beneficij , siue
inobedientia in con-
temptu precepti. Tū
quia per illa umer-
terā, videlicet , Pro-
AD SECUNDVM dicendum, qd
debitum gratitudinis ex charita
te deriuatur, quia quātō plus solu-
uitur, tanto magis debetur, secū
dum illud ad Rom. 13. Nemini
quicquam debeatis, nisi ut inui-
cem diligatis : & ideo non est in-
conueniens, si obligatio gratitu-
dinis interminabilis sit.

AD TERTIVM dicendum; qd si
p̄t condicione eius quod subtrahitur, qd ex necessitate debebitur beneficium simpliciter, ut in casu: author intendit. qd omissione omnis rei, quia ex necessitate debetur beneficium simpliciter, aut in casu: est peccatum mortale, & hoc vñ nulde alibi: qd lequerere qd si quis omisit honorare, aut reuereri benefactore, peccatum mortaliter. Et tenet lequeritur ex art. 3. precedentis questionis, ubi dicitur, qd benefactori in quantum honestus debetur honor & reverentia, eo qd habet honorem principij, per accidens autem subuentio, si indiget. Falsitas autem consequens probatur ex eo, qd si quis ex omniis honorare patrem, aut Principem, absque contemptu tamen, fini enim loquimur, non peccat mortaliter. Et tamen constat qd peius est pieram, aut obseruantiam omisire, quam gratitudinem, ut patet ex art. 1. art. precedentis questionis. Aut author non intendit qd omissione omnis rei debite ex necessitate beneficium, sed qd omisimus aliquam rei necessario debite beneficium illius. qd talis est conditionis, qd eius omissione privationem charitatis inferit, mortale peccatum est. Et tunc regula sub dubio que est ista conditionis rei ex necessitate beneficium debite simpliciter, pura, honoris, aut reverentiae. Non enim apparet. Tum quia ingratiudo, ut in litera dicitur in response, ad secundum articuli primi questionis precedentis, non est contra debitum legale, sed solummodo contra debitum honestatis. Sed omittitur id quod solum ex honestate est debitum, quantum minus bonum fit, peccatum tamen mortale non uidetur. Et confirmatur, quia si effet mortale peccatum, est ut peccatum contra proximum: & cu confiat in subtractione, oportere qd confiteret in lesionē proximi in aliquo notabilis ad hoc, qd effet peccatum mortale ex suo genere sicut cetera iuria, quo proximum ledunt, ut patet de consumia detractione &c. In illo autem notabilis apparet laedē proximi ab ingrato per solam omissionem circa contemptum.

In eodem articulo dubium aliud occurrit, circa subiuncta differentia: uidelicet, quod ingratiudo proueniens ex peccato mortali habet perfectam ingratiundin rationem: qui vero prouenit ex ueniali, imperfectam, quod intendit author. Nam aut loquitur de ingratiundine formaliter, aut materialiter, si formaliter

Fter, nulla est differentia: quia et gratias
ingratitudinis formalis, haber per se
ut patet; si materialiter, talium dicitur ex p
ex mortali haber perfectam ingratiudinem.
Ita ingratiudinis ratio non habetur sine
cut in infirmitate, quae est virtus ca
dinalis, atque dicitur aequalitas re
ita in gratitudine; et dicitur aqua
litas voluntatis: ut. s. f. sicut
proptertudine voluntatis benefici
cium aliquis exhibuit, ad quod
non tenebatur, ita etiam illi qui
suscepit beneficium, aliquam in
pria debitum recompeneret.

QVAESTIO C^{VII}.

*De Ingratitudine, in quatuor annis
culos dimis.*

DEINDE cōsiderandū
est de ingratitudine.
Et circa hoc
guaruntur quatuor.
¶ Primo, Vtrum ingratitudo
conatur Gt. posse.

¶ **Tempor** sit peccatum.
¶ Secundo, Vtrum ingratitudo
sit peccatum speciale.
¶ Tertio, Vtrum omnis ingrati-
tudo sit peccatum mortale.
¶ Quarto, Vtrum ingratitudo
beneficia subtrahenda.

ARTICVLVS PRIMVS.

*Vtrum ingratitudo sit semper
peccatum.*

AD PRIMVM sic procedatur.
Videtur, quod ingratiatio
fctionem actus uel ex parte aduersa, quia
parte materie, puto, quia in re immunda
tempus enim in re immunda, non dicitur
minima, quia minima, non est finita. Non
quia minima res est, furatur quis, non
Qui infidelis est in minimo, & in magna
de fumina materialiter & carnaliter
ta, & retributio nis in opere, locutione,
etiam triple in opere, locatione, et
etiam triple in opere, locatione, et
Et hoc in membrum in litera hac tangitur
poris articulat, diffinguntur conditiones
authoris hoc huius articuli compunctionis
rudine materialiter, nisi cum locutione
quiritur de ingratiatio formulis, & ambi
maliter est peccatum morale, & nihil
non, nisi ex conditione omnis, ar-
talis conditionis, ut eius conditione
proximam verbi gratia. Socratis expo-
nitur, quod liberatur. Ego autem censum in me
sum eucere, & ne gligamus ipsam sententiam
liter si benefactorem malum volunt
in eo, & similibus consideremus
qui omnifuntur, ait, non communione
ingratiacionis, materialiter tamen, puto
quodlibet peccatum morale refertur, &
nexam habet peccatoris. Vnde si haec
derailans materialiter tam, non possit
dictione mali prolat, quod nihil possit
proximitate signis de bene regi posse
care eius secundum adulterium, non
materialiter, non peccatum mortaliter, ne
commixti, quod uidelicet peccatum
hac erat intentio authoris, sicut hemi
ter ingratiacionis consequentem per-

Hec namque differētia ad materialē ingratitudinē spectat, de qua auctor ratiocinatur in literā alto, tamen ordine: quia primo culturū modis ingratitudinis, scilicet uel per omisionem, uel per commissiōnem. Et subdiuīsiō per omisionem; ratione materie, quae omitti potest, in diuīs membra felicitatis, uel per omisionem debet, ad qd

non semper sit peccatum. dicit enim Seneca in 3. de beneficijs, * quod ingratuus est, qui non reddit beneficium: sed quandoque aliquis non posset recompensare beneficium, nisi peccando, puta, si auxiliu est homini ad pecuniam, cū ergo abstinerē a peccato non sit peccatum, uidetur quod ingratitudo nō semper sit peccatum.

¶ 2 Prat. Omne peccatum est in potestate peccantis, quia secundū

ex necessitate, ut beneficium, & primū quidem, coniunctio determinat simpliciter, quod ingratus per solam omissionem debet, sed ex necessitate non peccat mortaliter, Secundū, quod ingratus per omisionem debet necessarij ad adequarem, peccare potest mortaliter duplicitate, uel propter interiorem contemptum, propter conditionem omisiōnem. Tertius, quod ingratus per conditionem omisiōnem peccat mortaliter propter conditionem cōmisiōnem, ita subintellige, quod multo magis propter contemptum peccare mortaliter, quam omittens, quanto contemptus omisit ad commitmentum, peccat est omittente tantum. Et quia hoc manente peccabat ex dictis de contemptu omissionis, inde tacitū hoc litera.

¶ Ad p̄mānū ergo obiectiōnē dicitur, quod ly talis ingratitudino, non refere ingratitudinem superexcessentem, de qua negatur in literā morale, & concluserat ueniale peccatum, id refert primum membrum diuisiōnis, scilicet ingratitudinem per solam omissionem, de qua quia dixerat, & manifestauerat quod non semper al peccatum mortale, modo subiungit, quod potest esse mortalē peccatum uel propter cōtempnam interiorem, uel propter conditionem &c.

¶ Ad secundū autem obiectiōnē dicitur, quod utique uenit quod sicut inobedientia formaliter constituit in contemptu, & in gratitudo: sed quemadmodum inobedientia materialiter inuenit mortale peccatum propter conditionem eius, quod præterit, puta, quia est contra Deum, uel proximum, uel in periorū, & adulterio: ita ingratus inuenit mortaliter quandoque mortale peccatum propter conditionem eius quod omittens, uel cōmisiōnem, simile namq; accidit utrobius.

¶ Ad tertium uero obiectiōnē dicitur, quod auctor per illa uerbi intendit secundū partem diuinū: tunc proposita, tñdilect, quod omisso aliquis necessarij debiti beneficiari potest esse peccatum mortale. Et determinat in literā, quod est illud aliud, quod cum dicitur, Propter conditionem eius &c. Pro cuius pleiori mortis nota, quod quia particularis beneficiorū est etiam omnis proximus, ideo debetur ei & quod proximo, & quod beneficiario. Ita quod tua ei debet qui scilicet benefici. f. id quod debet ei ut proximo, quod ei det beneficiorū, ut ad eum beneficium scilicet, & id quod ei debet aliquid plus exhibeat, sic fiat quædam adequare voluntatum. Hoc tertium in literā dicitur superexcessens debitum, & distinguunt cōtra necessarij debitum, quod ex necessitate debitum continet p̄tā prius, quā secundū. Quemadmodum enim ea quā communica proximis debemus, filius magis debet patri, quam alijs: ita beneficiarius magis debet beneficiari ea, quā communice debet proximis, quam alijs. Et quemadmodum impietatis materialiter est omisso quodcumque debitum beneficiari, quomodo donecque ei debetur. Non intendit: ergo auctor specialiter de honoris & reverentiae omissione, que debetur per se beneficiari, sed de omissione cuiuscumq; ei non contaret quomodo debiti beneficiari. Et docet, qd talis contumis potest esse i. qd omittit, qd erit peccati mortale, vt patet cum omittit illud bonū proximi, ad qd de necessitate salutis tenetur quis exhibet dum beneficiari simpliciter, ut est cōsuetum in cultu, ut subuentio. Declarat aut hæc esse intentionē literē & ex eo, qd de ingratitudine materialiter loquit, & confit hec oīa esse materialē ingratitudinis: & ex eo qd par iudicium in literā subiungitur de ingratitudine per commissiōnem alio mo &c. & concludit. Et hoc est secundū conditionē eius, quod agitur, quandoque est peccatum mortale, & qd; ueniale. Lēns, offensā beneficiari ingratitudine ueniale hæc annexā.

¶ Ad quartum dēnum obiectiōnē dicitur, qd ut in q. 8. superius dīdicimus, debitum morale est duplex, quoddam sine quo

A hohestis morum non saluatūr quoddam ad bene esse. Et ut ibi pater, gratitudo spectat ad debitum morale primo modo, sicut etiam ueritas, & fidelitas. Violatio autem huicmodi debiti, ut predictum est, potest fieri duplicitate, materialiter, vel formaliter. Et materialiter quidem non est peccatum mortale, nisi conditio eius, quod debetur, trahat in mortale, puta, quia est in notabilē proximi documentum. Formaliter autem non uidetur regulam generalē habere: quia quandoque constituit in actū contra dilectionē proximi, & quandoque non, ut pater de mendacio.

In proposito tamen, quia ingratitudo formaliter constituit in actū contemptus beneficiorū, ideo ex genere suo uidetur mortale peccatum. Vnde superius, cum de iudicio temerario tractaret, didicimus quod in quantum non est sine contemptu proximi, peccatum mortale est. Ex hoc ergo quod contemptus beneficiorū contrariatur dilectioni, quoniam ex necessitate charitatis illi debemus, ingratitudo formaliter peccatum mortale etiam in literā ponitur, dum dicitur, qd propter interiorem contemptum omissionis est peccatum mortale. Et cum queritur, quid tollit amorem illi debitum, & honorem. Et hæc non qualitercumque tollit, sed contemnendo, qd contemptus committit beneficiorū actū interiore, dum saltem ideo ne uult retribueri, us uel contra beneficiorū. Sicut enim contemptus præcepti est uelle facere, uel omittere ut sit contra præceptū, ita contemptus beneficiorū, ut sic, ac proprie beneficiorū est uelle facere, uel omittere ut sit contra beneficiorū, quod ex suo generē sonat contrarium actū dilectionis beneficiorū, ac per hoc Dei, uel proximi iniuria importare uideat, qui beneficiorū est. Ad id enim uitium ingratitudinis spectat contemptus beneficiorū, & beneficiorū, sicut ad eandem uirtutem gratitudinis spectat utrumque, cuius oppositum dictum est contingere in obedientia, quia contemptus præceptū spectat ad inobedientiam: contemptus autem illius qui præcipit, spectat ad obliteratū, uel pietatis contraria, & huiusmodi. Et ratio est, quia illi qui præcipiunt, specialiter gaudent prærogativa, ut Deus, pater, princeps, quib; prias sibi uendicant uirtutes maiores, uirtute respiciēt eorum præceptū: sed particulares personæ, quae benefacunt, nullam iurisdictionem habere spicem, prærogatiā ultra hoc, quod beneficiorū conferunt.

¶ Ad dubium secundū potest dici, quod utroque modo sumit ingratitudine, & sensus in idem redit. Nam potest dici qd sumitur ingratitudo materialiter, & qd ingratitudo materialiter tunc de habere perfectam rationem ingratitudinis, qd habet perfectę materialē ingratitudinis. Et quia peccatum mortale est perfecta materia ingratitudinis, ueniale autem non: id est ingratitudo consequens mortale dicitur perfecta, alia imperfecta, & secundū qd. Et potest dici, qd sumitur ingratitudo materialiter, sed non simpliciter, sed quia ad materiam quia ex peccato mortali habet pietatis ratio ingratitudinis ex parte materiae, ex ueniali non. Prima expositio magis inter confonat. Et debes, scire, qd ingratitudo formaliter, duplicitate inuenit, uel in propria specie, uel eleuta in superiori specie, sicut potest cœlactitia inuenit formaliter in calore, & in luce. Ingratitudo ait formaliter elevata in pietis uirte, continet mō sub uno, mō sub altero uito. Nā respectu beneficii, cuius continetur sub irreligiositate, qd opponit religione, ad qua spectat gratas agere Deo. Respectu uero beneficii p̄tā continet sub impietate, qd opponit pietati, cuius est p̄tā debitas gratas agere. Et respectu uero principiū spectat ad uitium contrarium obliterantia, cuius est principiū gratas debitas reddere. Vñ quicquid horū concēdit beneficiū, ingratitudo formaliter est, & est, sed non secundū unā rationē: quia alijs secundū rationē irreligiositatē, alijs secundū rationē impietatis &c. Et hæc doctrinam colligere potes ab auctore plures repente, qd religio est excellēt pietas &c. Et specialiter in 1. ar. precedētis questione, ubi loquens de his quatuor uirtutib; religionē, pietate, obseruantia, & gratia, dixit qd posterior distinguuntur a priori, in deficiēt ab ea: quoniam prior includit, quod est posterioris. Nam religio dum colit Deum ut patrem, habet qd est pietatis, & pietas dum colit patrem ut principiū gubernationis, habet quod est obseruantie, & obseruantia dum colit principes, ut be-

Secunda Secunda S. Thome. LL nefasto-

L. 3. de libe.
lib. 1. c. 17. Et
lib. 1. terra-
ria. c. 9. ante
med. tom. 1.

L. 3. de libe.
lib. 1. c. 17. Et
med. illus. n

Q V. AE S T. A GVII.

ib. 4. dñ. 5. **ne** f a c t o r e , h a b e t qđ
e s t g r a t i e , & p e r c o n
f e q u e n s cū c o n t e m
n u n t e b e n e f i c i a D e i ,
p a n i s , p r i n c i p i s , a u t
p a r t i c u l a r i s b e n e f i c i o r i s ,
d i u e r s e f u n t
i n g r a t i t u d i n e s f o
r m a l i t e r , u t d e c l a
r a t u m e s t . I n g r a t i u
d o q u o d , m a t e r i a l i z e r i
o m i n i s , q u a m i n
i n g r a t i u d i n i s , q u o
m o d o l i b e r f u n p e x ,
e s s e p o s s u m , i n u
n i t u r . E t i a l i n g r a t i u
d o , c i r c u n f a n t i a p o
n i t u r p e c c a t i l l u s ,
q u o d m a t e r i a e s t i n
g r a t i u d i n i s , & n o n
a d s p e c i u m i n g r a t i u
d i n i s f e d a d s p e c i e m
i l l u s p e c c a t i , c u m e t
c i r c u f a n t i a , i s p e c t a
t u r i n a v t . l t . q . 8 . c e r
t i a p a r t i , a u t h o r d o
c e t . N o t a r e q u o d e
d e b e s , q u a n t u m p r
f e c c e r i t a u t h o r , q u i i
4 . s o n . d i . 2 2 . q . 1 . a r . 2 .
q . 1 . p o s s u i t i n g r a t i u
d i n e m o p p o n i i n
t i c . H u ius a u t e m i n a r . 2
o p p o n i d i c e a g r a
t i a . C u m n . g r a t i a s i
p a r s p o t e n t i a l i s i u
t i e , i d q u o d t o i t o i
a t t r i b u i t , h i s p r o p r i
i l l u s p a r t i t r i b u i t ,
q u i a a d d i s t i n c t a c o
g i t a t i o n e p a r t i s p e
r u e n t .

illud A p o s t o l i a d R o . 1 3 . N e m i n i
q u i c q u a m d e b a c t i s : f e d q u i i n u
t u s d e b e t , i n g r a t u s e s t , u t S e n e c a
d i c i t i n 4 . d e b e n c i i s . * e r g o nō
s e m p e r i n g r a t i t u d o e s t p e c c a t u m .

S E D C O N T R A e s t , q u o d 2 . a d
T i m . 3 . i n g r a t i t u d o c o n n u m e
r a t u r a l i s p e c c a t i s , c u m d i c i t u r . P a
r e n t i b u s n o n o b e d i e n t e s , i n g r a
t i s c e l e s t i .

R E S P O N D E D i c e d u m , q u i o d
s i c u r d i c t u m e s t , * d e b i t u m g r a
t i t u d i n i s e s t q u o d d a m d e b i t u m G
h o n e s t a t i s , q u a m u i r t u s r e q u i r i t .
E x h o c a u t e m a l i q u i d e s t p e c c a
t u m , q u o d r e p u g n a t u i r t u t i : u n
d e m a n i f e s t u m e s t , q u o d o m n i s
i n g r a t i t u d o e s t p e c c a t u m .

A D P R I M U M e r g o d i c e d u m ,
q u o d i n g r a t i t u d o r e s p i c i t b e n e f i
c i u m . I l l e a u t e m q u i a l c u i a u x t
l i a t u r a d p e c c a d u m , n o n c o s e r t
b e n e f i c i u m , f e d m a g i s n o c u m e
t u m : & i d e o n o n d e b e t u r e i g r a
t i a r u a c t i o , n u l l a f o r t e p r o p t e r u o
l u n t a t e m b o n a m s i s i d e c e p t u s , H
d u m c r e d i t i a d i u i u a r e a d b o n u m ,
& a d i u u i t a d p e c c a d u m . E t t u c
n o n d e b e t t a l i s r e c o m p a s t i o ,
u t a d i u u i e t u r a d p e c c a d u m : q u i a
h o c n o n e f f e c t r e c o m p e n s a r e b o
n u m , s e d m a l u m , q u o d c o ntra
r i a t u r i n g r a t i t u d i n i .

A D I I . d i c e d u m , q u o d n u l
l u s p r o p t e r i m p o t e n t i a m r e d d e

q. prec. art. 6
ad 1.
Lib. 3. c. 1. in
f. illius.

di, ab ingratitudine excusatur,
ex quo ad debitum gratitudinis reddendum suffi-
cit sola uoluntas, ut dictum est.* Obliuio autem be-
neficij ad ingratitudinem pertinet, non quidem il-
la, quæ prouenit ex naturali defectu, qui non subia-
ceri uoluntati, sed illa quæ ex negligientia prouenit.
Vtr. dicit Seneca in 3. de benef. * Apparet illū nō
sepe de reddendo cogitasse, cui obrepferit obliuio.
AD III. dicendum, qd debitum gratitudinis ex
debito amoris deriuatur, à quo nullus debet velle
absoluti. Vnde quid aliquis iniuitus hoc debitum de-
beat, uidetur prouenire ex defectu amoris ad cum,
qui beneficium dedit.

ARTICVLVS II.

Vtrum ingratitudo sit speciale peccatum.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videat, quod ingratis
titudo non sit speciale peccatum. Quicunque
enim peccat, contra Deum agit, qui est summus be-
nefactor. sed hoc pertinet ad ingratitudinem. ergo
ingratitudo non est speciale peccatum.
P2 Præt. Nullum speciale peccatum sub diuersis pec-
catorum generibus continetur: sed diuersis pecca-
torum generibus potest aliquis esse ingratus, puta,
siquis benefactori detrahatur, si quis suretur, vel ali-
quid altius huiusmodi contra eum committatur. ergo
ingratitudo non est speciale peccatum.
P3 Præt. Seneca dicit in 3. de beneficijs. * Ingratus
est qui dissimulat, ingratis est qui non reddit, & in-
gratissimus omnium qui oblitus est: sed ista non ui-
dentur ad unam peccati speciem pertinere. ergo
ingratitudo non est speciale peccatum.
SED CONTRA est, quod ingratis opponitur

F gratitudini, sive gratia, quae fit in
est speciale peccatum.

R E S P O N S U M. Dicendum, quod omni-
fecitu virtutis nominatur, qui res-
nitur, sicut illiberaltas magis erit
ti, quam prodigalitas. Poterit
dolis aliquid uitium opponi per
recompensatio beneficium, ut
bet, vel citius, quam debet, ut ex
magis opponitur gratitudini
defectum, quia uitius gratitudinis
est, * in aliud amplius defectus
titudo nominatur ex gratitudine
autem defectus, seu privatio specie-
dum, habitu opositum. Diversas
ditas secundum differentiationem
sicut dicitur gratitudo, vel gratia et mis-
eria etiam ingratisitudo et unum per
habet tamen diuersos gradus, secun-
dum quae ad gratitudinem require-
mum est, quod homo accipit cum
gnoscatur secundum eft, q[uod] laudes &
tum est, q[uod] retribuit pro loco, & con-
suu facultatem. Sed quia quod est
eneratione, est primum in re-
ingratitudinis gradus, ut homo
tribuat secundus eft, ut dimittat
trans se beneficium acceptissimum
est, q[uod] non recognoscit sive probat
cunque alio modo. Et quia in affirmati-
onem intelligitur negatio, ideo pro priu-
gradum pertinet, quod aliquis senti-
bonis ad secundum quod bene-
tertum, q[uod] beneficium, quod senti-

I A D P R I M U M ergo dicimus
peccato est materialis ingratiitudi-
tum scilicet facit homo aliquod
gratitudinem pertinere. Forma-
tudo est, quando actualiter beni-
tur; & hoc est speciale peccatum.

Ad 11. dicendū, q̄ nihil ren-
alicuius specialis peccati in plenaria timo-
rib. materialiter inueniri, & iudicioribus in
generib. peccatorū intermixti. Ad

APRIL CVI

*Vtrum ingratitudo semper futura dona
prem*

AD TERTIVM sic procedit. Vnde cum
tudo semper sit peccatum mortale
mē debet aliquis efflatus per
homo nō est ingratis Deo, sed
ingratis, ergo nulla in gratitudine
ingratitudo. ¶ **P**ret. Ex hoc aliquid peccatum
trariatur charitati, ut supra dicitur.
titudo contrariatur charitati, ut
titudo gratitudinis, ut supra dicitur.
titudo semper est peccatum mortale.
¶ **P**ret. Seneca dicit in libro de
ficij cīf. ex alter statim oblin-
mor est accepti; sed propter rem
oblivisci, ut lateat eum peccatum
tingat eum esse ingratus, ut
ingratitudo cīf. teneat peccatum
semper est peccatum mortale.
SED CONTRA cīf. quid autem
est?